

"MILITÆRNÆGTER FOR 66 ÅR SIDEN"

Af Otto Jonassen

Om tiden som militærnægter i 30'erne.

Downloadet fra "Fred på Nettet"
OnLine Biblioteket - FRED.dk/biblion/

"OnLine Biblioteket" i Fred på Nettet
er startet af Aldrig Mere Krig
ved Tom Vilmer Paamand og Holger Terp

Kommentarer sendes til WebMaster@FRED.dk

Militærnægter i 1931

Af Otto Jonassen

1. dec. 1931 mødte jeg op i militærnægterlejren i Gribskoven.

Lejren bestod af en såkaldt Phønix-barak. Den var 20 m. lang og 5 m. bred. Kom vi ind fra vest, var de første 5 m en gang i midten, 1 m bred med køkken og spisekammer på venstre side og arbejdslederens residens til højre. Derfra kom vi ind i spise- og opholdsstuen. 5 m. i kvadrat, med en vældig brændekakkelovn midt i. Her tilbragte vi fritiden, når vi var inde. Vinterdage en barsk affære. Barakken var tyndvægget, af træ-elementer, noget skæv, fordi den oprindelig var stillet op på træstubbe og kampesten som grundlag. Noget af det var sunket, så vinduerne var utætte. Når man sad mellem kakkelovn og ydervæg, blev den ene side af kroppen for kold, den anden for varm. Man lærte at rotere.

Det næste rum tog 2 m. af barakkens længde. Her var en slags vaskerum og depot. Så fulgte sovesalen, 6 m. lang med 6 2-etages køjer, og endelig var der 2 depotrum med udgangsdør imellem.

12 mand var der altså plads til. Jeg gled ind i flokken som nr. 10. Det var første gang, der havde været så mange nægttere indkaldt. Der havde været til tider temmelig få.

Barakken havde stået der siden 1919. Oprindelig var den stillet et andet sted i skoven, så fjernt fra al menneskelig beboelse som muligt. Men på det sted havde det ikke været muligt at finde vand, trods dybdeboring, og derfor havde man altså flyttet barakken ned ved et skovløberhus - "Bolandshuset" 3 km. fra Mårum station. Så kunne nægterne få vand fra skovløberens brønd.

Som sagt havde der sommetider været få indkaldte. Der gik frasagn om flere tilfælde, hvor der kun havde været 1 mand indkaldt i månedvis, og boet der sammen med arbejdslederen. Den sidste, der havde boet der alene en tid, var Hagbard Jonassen, som senere i en periode var formand for landsforeningen Aldrig Mere Krig.

Men nu var vi altså 10. Jeg blev godt modtaget af et hyggeligt hold kammerater og en lidt dum men velvillig arbejdsleder Hansen.

Den første måned gik jeg med på arbejde i skoven. Arbejdet bestod i at samle kampesten op og køre dem hen til en bestemt plads i skoven. Vi arbejdede sammen med et par skovløbere, hvoraf den ene havde hest og vogn med. Nogle af stenene var så store, at de først skulle "skydes", dvs. sprænges med aerolit. Der hvor de blev kørt hen - Kallehave pladsen kaldtes det, det var sådan en slags fragtholdeplads ved Gribskovbanen - der var en række "Jens Vejmand-pladser". Hver mand sad på et treben, en malkestol, eller på en kampesten med en sæk på, og havde foran sig en stor sten som underlag for de sten, der skulle slås til skærver. Arbejdstempoet var selvfølgelig overkommeligt. Når man slog på akkord, gjaldt det en halv m. pr dag, ca. det halve af, hvad en arbejdsmand præsterede. Akkord betød kun "fyraften når målet er nået". Det var ikke altid, der blev arbejdet på akkord.

Jeg blev ikke ret længe ved Jens Vejmands brigade. Der var på det tidspunkt, her i december, almindelig utilfredshed med den fungerende kok, og en ny skulle til. Jeg blev opfordret eller udtaget til at overtage jobbet. Men da jeg aldrig havde haft med sådan noget at gøre, blev det bestemt, at jeg i en måned skulle være "stuevagt", og en af kammeraterne skulle så være kok og oplære mig, og det fungerede faktisk. Min læremester var Kristian Petersen, kunstmaler. Jeg var så stuepige: holdt huset rent med mere, og stod i lære. Og da vi nåede frem til 1. februar overtog jeg kokke-hvervet og beholdt det, til jeg blev hjemsendt.

Hver mand fik om morgenen en madkasse med ud på arbejdet samt en flaske hvidtøl. Så kokken og stuevagten måtte gerne tidligt op. Som morgenmad stod den altid på øllebrød og en kop kaffe. Kl. 16 endte arbejdsdagen, og så blev der serveret varm mad. I almindelighed bestemte kokken menuen ud fra

de foreliggende ressourcer. 2 gange om ugen fik vi fersk kød fra en slagter i Hillerød. 1 gang om ugen kom der en fiskemand og en brødmand, og så var der ellers et lager af kødkonserver, ost og margarine, som blev suppleret hver anden måned fra orlogsværftets proviantmagasin. Vi sorterede nemlig fra begyndelsen af under marineministeriet - derfor blev vi også kaldt "skovmarinen". Begrundelsen var, at marineministeriet i forvejen var "halvt civil" - det havde nemlig Fyr- og vagervæsenet under sig. Adskillige af os var vegetarer, men de måtte være beskedne. Lidt grøntsager kunne vi dyrke i det stykke havejord, der var udlagt til lejren, men at købe grøntsager kom aldrig på tale. Kartofler var der altid nok af. Og blandt dåsemaden var der gerne en del henkogte bønner og ærter. Den månedlige ration af æg - 2 stk. pr. mand - blev leveret af nabokonen i skovløberhuset, som altså kaldtes "Bolandshuset". Derfra fik vi også vand, som blev båret hjem i spande fra husets brønd. Her lærte jeg at bruge et åg. Det var nemlig stuevagtens opgave at hente vand. Skovløberkonen leverede også den mælk, der kunne bevilges. De havde to køer, der græssede i skoven. Og da nægterantallet voksede, anskaffede de mindst én til. Men en skønne dag var der en landmand iblandt os, der gjorde indsigelse mod ordningen. Han var vant til, at al komsummælk fra bønderne skulle om ad mejeriet og under dyrlægekontrol. Men hvor var kontrollen med Alberts køer? Netop i disse år snakkedes der meget om tuberkulinprøver i kvægavlen. Han førte sagen frem, og helmede ikke, før der kom højere ordre om, at vi skulle have mælk fra mejeriet. Til stor fortrydelse for skovløberen og konen, som i forvejen principielt så noget skævt til nægterne. De var begge meget konservative og nationale, og ikke mindst kongetro. For i deres hus plejede Chr. X at spise frokost, når der var kongejagt i Gribskov.

20 måneders tjeneste måtte jeg se hen til, og det gjorde jeg med sindsro. For den naturidyl, vi levede i, var uforlignelig. Kammeratskabet, jeg her oplevede, var også noget ganske særligt. Så vidt forskellige var vi, undtagen på dét ene punkt: nej til militærvæsen og krig. Religiøse holdninger fra baptister, metodister, adventister over missionstilhængere og grundtvigske til helt ateistiske. Politisk Venstre, Radikale, socialister, retsstatsfolk. Det gav liv i diskussionerne. også på mange andre områder var det stillingtagen for og imod, så sløveriet fik aldrig gode kår. Tværtimod som vi af og til gav det udtryk: her dyrkedes den kværulogiske nydelse i fuldt mål. Det skal føjes til, at oprindeligt da vi fik militærnægterloven i 1917, da skilte man nægterne i 2 skarpt adskilte kategorier, idet man dømte ud fra, hvilket "samvittighedsgrundlag" de havde for at nægte. Der var nogen, som blev karakteriseret som politiske - der har nok været nogen formodede kommunister imellem - og så var der dem, som begrundede deres samvittig over for militæret med en religiøs motivering. Og disse 2 grupper har man altså til at begynde med ikke ment, man kunne placere sammen. Derfor var der i 1917 blevet stillet en barak op også ovre i Kompedal plantage, og der skulle så de politiske nægttere placeres, mens de såkaldte religiøse skulle bo i Gribskov. Det varede ikke farlig længe, før barakken i Kompedal blev nedlagt, og folkene overflyttet til Gribskov. Så vi var af alle slags, og havde altid noget at diskutere. Nogen af os tog af og til ud til møder i omegnen, især til de politiske ungdomsforeninger, hvor der var interesse for at diskutere militærnægtelse. Det var mest i DSU, men også blandt de radikale, ja vi var endog inviteret til en sådan diskussion i KU i Gentofte. En lille gruppe af os var i foråret 1933 med til at stifte en RU i Helsingør. Vi havde en del kontakt med Afholdsforeningen i Græsted, kom der til nogle møder, og var ret populære der. Ikke mindst kom vi i biografen. Afholdsforeningen drev en biograf i forsamlingshuset nogle aftener om ugen, og bestyrelsen blev så glad for kontakten med nægterne, at de bevilgede os fribilletter, så vi kunne komme der, når vi ville. En overgang kom vi der en gang om ugen. Aldrig før eller senere er jeg kommet så tit i bio. Men - så var der en konkurrent på egnen, der fik ondt af det. Helsingør biografens ejer formodede, at der gik noget søgning fra ham, og klagede til ét eller andet fælles organ, som så satte en stopper for dén gæstfrihed.

Her i lejren stiftede jeg snart bekendtskab med den bevægelse - måske tidens mest karakteristiske græsrodsbevægelse, selvom det udtryk ikke var blevet opfundet: International Ungdomsliga. IUL som i de næstfølgende år kom til at tiltrække mig stærkest. IUL'erne kom i lejren på besøg. Flere af nægterne var i forvejen knyttet til dem. IUL var ikke en forening i almindelig forstand, men en bevægelse eller et kompleks af bevægelser med mange indhold, i opposition til samfundets stivbenede

normer. Idéer som vegetarisme, anti-alkoholisme, naturisme havde stor plads i den fælles bevidsthed. Der var en stærk påvirkning fra tysk Vandrerbevægelse og britisk International Tramp touring. Begge indeholdende en stærk opposition mod de samfundsformer, der havde været medvirkende til at udløse krigen.

Vi var jo kun en god halv snes år forbi verdenskrigen. Jo, der var mange nye indtryk at fordøje for den, der hidtil havde levet på ret énsidige holdninger. IUL var bl.a. en forløber for Dansk Vandre Laug, og var med til at stifte Herbergsringen. Det kunne man gøre, når man var en gruppe, der kunne henvise til ét herberg. Det var forudsætningen for at blive medlem af Herbergsringen, og IUL havde ét medlem, der havde et vandrerhjem, nemlig Frode Bendixen i Humble på Langeland. Senere kom der andre foreninger til, og bl.a. blev jo DVL oprettet, og der var mange af IUL's medlemmer, der var med til det. Det var naturligvis især københavnergruppen, der kom til lejren på weekend-besøg. Hyggede sig lørdag aften i lejren, gik tur i skoven om søndagen, også med sang og musik og megen god snak. Overnatning? Ja, nogen havde telt med og stillede det op i skoven. Det måtte man ikke, men hvad - det tog man ikke så tungt på. Der var også nogen, der overnattede i lejren. Der var som regel god plads, for en del nægttere var jo gerne borte på week-end. Som regel var også arbejdslederen borte i weekenden, så der var sådan set slet ingen kontrol.

Allerede i min første måned i lejren traf jeg sammen med dem, bl.a. ved en solhvervsfest på en gård i Græsted.

Vi var som sagt 10 nægttere for første gang i historien i dec. 1931. Nogen var 3 mdrs., dvs. folk, som havde været soldat men nægtede ved genindkaldelse. De forsvandt jo ret hurtigt, og enkelte andre kom til i forårets løb. Ludvig Sørensen var sådan en 3 måneders mand. Han var den første nægter, jeg mødte. Mens jeg arbejdede på Vilvorde, kom han sammen med en anden kammerat på besøg - han var gammel elev på Vilvorde, og da de så hørte, at der var en nægter i gartneriet, kom de selvfølgelig ned og snakkede med, og indbød mig til at komme og besøge lejren, og vi aftalte så en søndag, hvor jeg skulle komme, og det gjorde jeg - tog min cykel og kørte derop. Det gav mig i øvrigt anledning til den første fyreseddel, jeg nogensinde havde fået. Det var Vilvorde, jeg arbejdede på, i gartneriet, og der skete det, at der kom en jernbanevognladning azalier hjem fra Holland. De blev læsset og blev så drevet frem til jul. I dette tilfælde kom de sådan, at vi begyndte at læsse azalier lørdag morgen, og da vi var færdige ud på lørdag aften, fik vi den besked "vi fortsætter med det her i morgen". Men da havde jeg som sagt en aftale med folk fra Gribskov om, at jeg skulle besøge dem. Og det gjorde jeg så. Vi var vel 3, som var væk den søndag, og da vi nåede frem til tirsdag, fik vi altså at vide, at der var ikke mere arbejde til os her på stedet fra den 1. november. Det gav anledning til megen diskussion mellem kammeraterne, og der var en enkelt iblandt, som var meget revolutionær, som arbejdede på at vi på en eller anden måde skulle arrangere en protest. Men han var godt nok klar over, at det nyttede ikke noget, sådan som loven var. Jeg var ikke spor interesseret i at få en større ballade ud af det.

De andre, som pænt havde passet dette søndagsarbejde, fik en fyrstelig belønning for det: en biografbillet. Det var i det hele taget sådan på Vilvorde, at arbejdsforholdene var præget, som det jo var for det meste inden for de københavnske gartnerier, af et noget patriarkalsk forhold. Forstander Valdemar Jensen var en temmelig arrogant herre. Han citeredes for den bemærkning: "Til at holde elever i gartneriet har vi i grunden ganske ideelle forhold. Der mangler kun det, at vi ikke kan handle med dem".

Det var som sagt Ludvig Sørensen, jeg traf først. Og han er også den eneste fra dengang, jeg har beholdt forbindelsen med lige siden.

I maj var vi 12 - altså fuldt hus - og vidste, at der snart ville komme flere til. Det vidste man selvfølgelig også fra øvrighedens side, og vi var meget spændt på, hvad de ville gøre ved det: hvor de ville gøre af nr. 13. Allerede i marts havde der været en gruppe folketingsmænd og et par ministre på inspektion, med henblik på en udvidelse af lejrens kapacitet. jeg husker en enkelt replik fra en af

folketingsmændene til skovrideren: I har jo træer nok - lad dog nægterne fælde nogle træer og bygge et blokhus til dem". Det var selvfølgelig kun mundsvejr. Han vidste jo godt, hvor umuligt det er for det etablerede bureaukrati at lade noget gå så enkelt til. Der skete intet. Vi vidste, at der skulle komme flere folk den 1. juli, og så midt i juni kom et par store lastbiler læssede med elementer til et "døckersk telt". De blev læsset af, og blev stillet op i næsten umiddelbar forlængelse af barakken. Deri var soverum til 12 mand, mens alle andre skal vi sige "faciliteter" skulle deles med de allerede indkaldte: køkken, opholdsstue, vaskerum, et enkelt lokum i udhuset, som dog kun benyttedes i regnvejr - skoven var jo rummelig. Det fandt vi dog for groft.

Vi vidste jo, at der skulle komme en del nyindkaldte den 1. juli. Et par stykker af os satte os sammen og formede et brev til forsvarsminister Laust Rasmussen (han hed forresten Laurits men kaldtes gerne Laust, af en eller anden grund), hvori vi gjorde opmærksom på misforholdene og fordrede forsvarlige foranstaltninger truffet inden 1. juli, da vi ellers ville nedlægge arbejdet.

Vi fik selvfølgelig ikke noget direkte svar på vores henvendelse. Men skovrideren kom ud en dag og snakkede med arbejdsleder Hansen inde i hans residens. Vi sad et par stykker inde i stuen - det var kok og stuevagt - og jeg kan huske, at skovrideren spurgte Hansen om "de to derinde også hørte til forbryderne?"

Men fik vi ikke noget direkte svar, så var dog skovrideren kommet med den besked, han havde fået fra ministeriet: en ordre til over for de pågældende at påtale såvel form som indhold af deres erklæring. Det praktiserede han på den måde, at han lod arbejdsleder Hansen læse ministeriets brev op for os. Jeg husker ikke, om der blev truet med politi - vistnok ikke i første omgang.

Vi drøftede sagen grundigt igennem - også med Hansen - så alle var forberedt til at tage situationen den 1. juli. Bl.a. snakkede vi lidt med Hansen om de praktiske foranstaltninger, og vi var blevet enige om, at det skulle foregå på den måde, at alle nedlagde arbejdet kl. 12 og gik hjem og spiste frokost. Og Hansen sagde "så må I huske at tage værktøjet med hjem - det skal jo ikke ligge derude i skoven og blive rustent".

Af 3 nyankomne midt i juni var den ene straks parat til at tage del i aktionen. Men de 2 henholdt sig til, at de ikke havde skrevet under. Også en af de allerede indkaldte sagde nej han var socialdemokrat, vistnok med bagtanke om at avancere som sådan, og erklærede, at han "havde fuld tillid til, at regeringen ville tage sig af sagen". 1. juli kom med drønende varm sommer. Kl. 12 kom alle hjem fra arbejdet, og havde taget værktøjet med. Vi spiste frokost i ro og mag, mens Hansen trippede rundt som en læggesyg høne, og ikke vidste hvornår han skulle aflevere sin forholdsordre. Men endelig blev klokken 1, og man måtte regne med, at så var spisepausen forbi, og det blev klart, at strejken var en kendsgerning, så at ordren kunne oplæses.

Alle havde at holde sig inden for lejrens område - barak og have - være klædt i det udleverede arbejdstøj (en falmet blå kedeldragt). Kl. 10 aften skulle alle være i seng og lyset slukket. og ingen fremmed måtte betræde lejrens område. Det sidste her skyldtes nok, at rygtet om vores strejke havde bredt sig ud over landet. Nogle dage i forvejen havde der så været en journalist, vistnok fra Fyns Venstreblad, og taget et meget langt og dygtigt interview med nogle af de indkaldte. Det ville man altså ikke have gentaget, så der var adgang forbudt for alle.

Selvfølgelig vakte det opsigt. Og pressen landet over tog naturligvis livligt del i omtalen af militærnægterstrejken. I København var der en avis, der hed Dagens Nyheder, hvori man hver uge kunne se den berømte Barfod, som kaldtes "Ærbødigt", komme frem med sin ugerevy på vers. Han havde også fået fat i denne sag, og der kom dette her ud af det:

"Nu troede man dog, der var forholdsvis ro i arbejdsforholdene, men hvad skal man tro Nu kniber det atter med arbejdsfreden:

militærnægterstrejke udbrød forleden.
I Gribskov lagde de arbejdet ned
så nu skal Riis-Hansen i virksomhed.
Så vidt jeg forstår på det hele kan
så mødte nægternes tillidsmand
med krav om ikke at trædes på storetæerne -
man ønsker rigtig fløde til jordbær'ne.
Man ønsker større skaft på koteletterne
og man vil ikke sove i telt om nätterne
for selv om de ikke er fordringsfulde
så ønsker de ikke at dø af kulde
Kort sagt - sådan deres tillidsmand slutter
vi ønsker ikke at behandles som rekrutter.
Og hvis der ikke forbedringer sker
vil vi ikke være militærnægter' mer.
Laust Rasmussen stod aldeles betuttet
mens han på sin berømte shagpipe suttet.
For ham var det sandelig ikke så sjovt
man kan jo vanskeligt erklære lockout.
Hvad skal han gribe til i nøden?
Han bli'r vist nødt til at bevilge fløden.
Nu kaldes i hvert fald forligsmanden til
og så jeg oprigtigt håbe vil
at fornuften som sædvanlig går af med sejren
så der atter kan nægtes i Gribskovlejren"

Så sad vi altså der og strejkede - første nægterstrejke i verdenshistorien. Inde i huset, eller på den ringe gårds- og haveplads. Det tillodes dog at gå i naturens vegne, som vi plejede. Hansen og en gruppe, som plejede det, satte sig til at spille kort, mens resten underholdt sig selv med læsning, snak, musik m.m. De få, som ikke strejkede, blev sat til at skuffe og luge i haven, og de var i øvrigt undergivet de samme restriktioner som vi andre.

Mad skulle vi jo ha. Og da jeg var kok, og ingen andre mentes at have begreb om den side af tilværelsen, blev min strejkeindsats ret begrænset. Til ro, og lyset slukket kl. 10, nå-ja, det var jo de lyse natters tid, og kl. 11 stod en hel del af os op og gik i skoven og gik til Esrom sø for at få en dukkert. Dog kun den første nat. Siden blev vi enige om at holde os til reglerne, selvom dagen var lang og hed. Der var dog en enkelt af de nyankomne, som det ikke rigtig passede at holde sig til reglerne. Hvorfor skulle han interneres, når han ikke havde strejket, så han drog bare af sted til sin kæreste i København, og kom hjem sent søndag aften. Der var nogen, der syntes, at det trængte han til at blive straffet for, og de havde så fået en stor balje vand stillet an ude i vaskerummet. Der blev han så puttet i i natskjorte, og blev temmelig våd, og forlod barakken og gik tur i skoven det meste af natten. Efter nogle dages forløb opnåede Hansen skovriderens tilladelse til, at vi gik til søen og badede. Men kun i samlet flok, og under Hansens eskorte.

Vi fik os så en dukkert i søen - det var den eneste bademulighed, vi havde, selvom der godt nok stod i reglementet, at der skulle være mulighed for at tage bad ved barakken. Den eneste mulighed, vi havde, var at varme en kedel vand i gruekedlen og så bade på den facon, men det var ikke noget, der blev praktiseret i større stil. Efter at vi havde fået vores dukkert, og var kommet hjem igen under Hansens eskorte, havde den hjemmевærende ikke- strejkende stuevagt besked til Hansen om at ringe til et ministerielt kontor. Han kom så tilbage med den besked, at det var bestemt, at der snarest skulle tages fat på at bygge en ny og større lejr. "Vil I så arbejde eller ej?" Ja, så afblæste vi selvfølgelig straks

strejken og "normale tilstande" bredte sig over barakken. Nogle dage efter kom der en landbetjent og afhørte hver af os om sagen, og så hørte vi ellers ikke mere til det.

Få dage efter kom der en landinspektør og målte op og satte pæle af til byggeriet, som desværre beslaglagde og ødelagde det meste af den urtehave, vi havde fået under kultur. Snart efter var håndværkerne i gang med den nye lejr, og den 1. november kunne vi tage den i brug, hvilket blev understreget ved at der blev indbudt en hel del gæster til indvielsesfest med allerhøjeste ministerielle tilladelse.

Det nye hus rummede, foruden en tilstrækkelig rummelig og velindrettet køkkenfløj med kælder, en stor spise- og opholdsstue, en mindre skrivestue, et par værelser til arbejdslederen og 4 sovesale hver med 12 køjepladser. Og så var der endda et stort vaske- og baderum med 3 brusere. På den anden side af vejen blev bygget et udhus med en serie lokummer. Dette skete på skovriderens udtrykkelige forlangende. Man ville ellers have sparet det - der var jo plads nok i skoven, hed det sig. Og så var lejren forsynet med elektrisk lys og indlagt vand. Det var noget af en sensation. Omtrent 3 km. luftledning var nødvendig fra Mårum station til lejren. Men fra de øverste myndigheders side ville man ikke risikere at nøjes med de brandfarlige petroleumslamper i et træhus, hvor så mange unge mennesker boede. Naboen - skovløberen i Bolandshuset - ville gerne ved samme lejlighed have haft strøm ind, men det kunne ikke tillades. Thi slig luksus fandtes ikke i skovridergården. Det forekommer så meget mere urimeligt, som der alligevel skulle lægges strøm ind i skovløberens udhus, nemlig til en pumpe, som skulle forsyne lejren med vand fra skovløberhusets brønd. En vandledning ind i køkkenet lagde håndværkerne på eget initiativ, tvært imod ordre. For en sådan havde ridderen heller ikke. Der er jo forskel på kong Salomon og Jørgen hattemager. Så var vores vandforsyning i altså i orden, troede vi da. Og vi nød at kunne gå ind og tage et brusebad, når vi trængte til det. Det var imidlertid en kort fornøjelse. For skovløberens brønd havde slet ikke kapacitet til alt det vand, pumpen kunne pumpe over til os. Så pludselig var brønden tom. Det skete så nogen gange, hvorefter der blev forbud mod at tage brusebad uden om rationeringen. For at hindre folk i at tage disse brusebade, blev der sat tremmedøre med hængelås foran de 3 brusekabiner. Det var noget af en skuffelse og noget senere, det var nu efter at jeg var væk, skete der det, at folk fandt ud af at komme ind mellem tremmerne og få sig et brusebad. På et tidspunkt var der to mand, som blev politianmeldt for at have stjålet et brusebad. Men det var som sagt efter min tid.

Vi var to kokke nu, og vi nød de forbedrede arbejdsforhold: god plads i køkkenet, et dejligt stort komfur, ordentligt spisekammer og kælder. Min makker var Aksel Truelsen fra Herning. Når vi havde sendt madkasserne ud med nægterne om morgenen og sørget for Hansens frokost, som stuevagten skulle servere senere, så havde vi hele formiddagen til egen rådighed, indtil middagsmaden skulle forberedes, og vi travede lange ture i skoven og i omegnen. I godt vejr tog vi bøger og et tæppe med, og fik timevis af litterært solbad. Eller vi kom ind og fik en god gang snak og en kop kaffe hos skovløber Anders Jensen i Duemose, hvor nægterne altid var velkomne. Af og til måtte vi efter for lang snak tage hjemturen i løb, mens vi lagde planer om, hvad slags middagsmad vi nu kunne nå at få færdig til kl. 4.

Det større antal nægttere gav anledning til, at man søgte andre opgaver til os. Det blev for meget at lade så mange producere skærver til veje der aldrig blev kørt på. Der blev nu i visse skovpartier gravet dræningsgrøfter. Somme tider blev nogle sat til at rive løv af vejene. Engang fandt skovrideren på, at nægterne kunne sættes til at afbarke nogle fældede træer. Men det sivede ud, at det arbejde havde de ordinære skovarbejdere vægret sig ved at udføre på for ringe akkordvilkår. Sagen blev undersøgt af et par nægttere, som var DSU'ere og seriøse fagforeningsfolk. De kontaktede den lokale fagforening og fik bekræftet formodningen om sagens sammenhæng. Med deres opbakning, og i fuld enighed nægtede nægterne at udføre afbarkningen. Ny strejke, selvfølgelig ulovlig. Men også ordren til at udføre dette arbejde var ulovlig. Både politi og folk fra militæret kom til stede for at forhøre og forhandle, og det endte med, at de blev overbevist om det rimelige i, at nægterne blev holdt væk fra dette arbejde, som jo normalt var skovarbejderjob. Vi måtte ifølge loven kun anvendes til arbejde af "ekstraordinær" art.

Også denne gang var "Ærbødigst" ugerevy ude med en lille bemærkning om nægterne:

"Trods Rigsdagens forbud mod arbejdskonflikter

dog truende rygter om strejke gik der.

Det var i Gribskov, at faren truede,

og hele regeringen gik og gruede.

I militærnægterlejren deroppe

der så man pludselig arbejdet stoppe.

"Hvad er der i vejen med jer kammerater?"

Nægter I at nægte at være soldater?"

Således blev der til nægterne talt.

Men heldigvis var det ikke så galt.

Men hele brændehuggernes hær

de nægtede bare at afbarke træer

At fælde dem havde de intet imod.

Men fast på denne beslutning de stod:

Barke dem af? Nej aldrig i livet.

Det var bestemt og aldeles givet.

en ting er det et træ at fælde

noget ganske andet barken at skrælle.

Det er der uhyre stor forskel på.

Hvorfor? Ja, det må andre forstå.

Som sagt: det truede med stor konflikt

med både voldgift og domstol og sligt.

Men heldigvis blev det da også derved

for krigsministeren stiftede fred.

Han sa: "når I slipper for slagmarken

så må I finde jer i lidt afbarken"

Og efter hvad man mig nu fortæller

på kraft igen de træerne skræller

imens de synger dertil i ny og næ

"Ræk mig oh broder det barkedede træ".

DSU'erne fandt, at vi som arbejderne burde holde fri den 1. maj. En formel ansøgning herom blev sendt ind til ministeriet. Blandt underskriverne på ansøgningen var Bernhard Jensen, journalist ved Demokraten og senere borgmester i Århus. Og den socialdemokratiske minister bevilgede os fri fra kl. 12. Det var ingen stor indrømmelse, da mange af os - de, der arbejdede på akkord - alligevel var færdige ved den tid. Men vi ville fejre dagen, pakkede aftensmaden i et par ølkasser, to mand tog dem med toget fra Mårum station til Grib Sø. Vi andre gik eller cyklede derned og holdt skovtur. Samme dag var der ved Grib Sø et stævne af DSU'ere fra Hillerød og Helsingør, og sammen med dem hyggede vi os til engang om aftenen. Dette var 1933. Et årstid senere foreslog én i en vandrebog for hjemsendte nægttere at vi skulle gøre det til en fast skik at mødes ved Grib Sø den første søndag i maj. Det gjorde vi så første gang i 1935, og den tradition er blevet fastholdt lige siden. Til tider har vi været en stor flok, men skaren er svundet ind, og nu er der kun en lille gruppe tilbage, selvom man har både børn og børnebørn med. Efter at vi var flyttet til Svendborg, kom vi ud af traditionen, og der gik en del år, hvor vi kun havde skriftlig kontakt med kammeraterne på Sjælland. Men da vi fik bil, genoptog vi traditionen, og tør vist sige, at det er et af de fasteste punkter i vores årsrytme.

Politisk var det længe blevet diskuteret, at nægternes forhold burde revideres. Ikke mindst faldt den urimeligt lange tjenestetid i øjnene: 20 måneder, mens soldaternes tjenestetid blev stadig kortere. Omsider kom lovændringen, foreslået af indenrigsministeren Bertel Dahlgaard i foråret 1933.

Nægtervæsenet blev lagt under indenrigsministeriet, så var det ikke længere "Skovmarinen". Tjenestetiden blev sat ned til 15 måneder. Tre af os, der allerede havde været inde i mere end 15 måneder, blev så straks hjemsendt. Ordren kom en lørdag, da jeg var taget til København, så da jeg vendte tilbage mandag formiddag, fik jeg at vide, at jeg ikke havde mere at gøre der. Men vi blev der dog alle 3 til tirsdag, så vi kunne få lejlighed til at fejre afskeden mandag aften.

Hentet på Fredsbiblioteket på www.fred.dk

Kommentarer sendes til WebMaster@fred.dk